పరాజితులు

యస్. కాశీవిశ్వనాథం

అని బాబూజి రాంగోపాల్ అనే వ్యక్తిని పిలిచి, నాకు వసతి వగైరాలు చూడమని పురమాయించారు.

*　　　*　　　*

వసతి యిచ్చిన గదిలో నా పెట్టె, బెడ్డింగు పెట్టుకున్నాక ఆశ్రమం అంతా కలియదిరిగాను. కల్తీలేని ప్రశాంతత ఆశ్రమ మంతా పరుచుకుని వుంది. ఎక్కడో కథల్లో చదివినట్టు, చిత్రాల్లో చూసినట్టు పవిత్ర మునివాటికలా వుందా ఆశ్రమం. ఓ మూల ఆరోగ్యంగా వున్న ఆవులు, మరోవయిపు ఎన్నో కొబ్బరిచెట్లు వున్నాయి. మరెన్నో పూలమొక్కలు వున్నాయి. చెట్టు చెట్టున ప్రశాంతత, పువ్వు పువ్వున పవిత్రత వుట్టి పడుతున్నాయి. ఆ శ్ర మా ని కి అల్లంత దూరంలో చేయిజాచి పిలుస్తున్న కన్నతల్లి మనసులాంటి అనంతసాగరముంది. బాబూజీ వేదాంతిమాత్రమే గాక, ప్రకృతి చికిత్స నిపుణులు. కొంతమంది రోగులు అక్కడే వుండి పోయి చికిత్స పొందుతున్నారు. వారికి బాబూజీ మందులద్వారా కాక, కేవలం కొన్ని వ్యాయామాల ద్వారా అంటే యోగాసనాల ద్వారా నయం చేస్తారట. నిమ్మరసం, తేనె, కొబ్బరినీరు, చన్నీటిస్నానం, యిలాంటి ప్రకృతిసిద్ధంగా లభ్యమయే అతి సామాన్య మయిన వస్తువులతోనే ఎలాంటి జటిల మయిన రోగాన్నయినా బాగుచేస్తారట. ఇని గాక ప్రతినిత్యం ప్రార్థనలు వుంటాయి.

రోగులు వున్న గదులవయపు వెళ్లాను. వారు శరీరకంగా బలహీనంగా వున్నా, ముఖాలు మాత్రం ఆనందంలో వెలుగు తున్నాయి. వారిలో కొంతమందిని కుశల ప్రశ్నలు వేసాను. వారి మాటల్లో "బాబూజీ దేవుడే" అన్న భావం గోచరమయింది.

మధ్యాహ్నం మూడు గంటలప్పుడు బాబూజీ మందిరానికి వెళ్లాను. బాబూజీ నిద్రపోతున్నారేమోనని తటపటాయించి గుమ్మంలో నిలబడ్డాను. "రా బాబూ లోనికి" -- అన్నారు గంభీరంగా. లోనికి వెళ్లాను. ఆ సమయంలో వారు దినపత్రిక చదువుతున్నారు. "తమరు నిద్రపోతున్నా రేమోనని సంశయించాను"— అంటూ కూర్చు న్నాను. "లేదు బాబూ, నేను పగలు నిద్ర పోను. అసలు పగటి నిద్ర ఎవరికీ మంచిది కాదు." — అని రెండు నిమిషాలపాటు రెప్ప వెయ్యకుండా శూన్యంలోకి చూస్తూ "నువ్వు కడుపు శోకంతో వచ్చావుకదూ ?" — అని ప్రశ్నించారు. నేను ఆశ్చర్యపోయాను. బాబూజీ మహాన్వితులేకాక, మంత్రసిద్ధులు కూడానేమో అనిపించింది. "అవును బాబూజీ, చేతికందిన కొడుకు, మరో రెండు సంవత్స రాల్లో డాక్టరు కాబోతున్న కొడుకు [illegible] చచ్చిపోయాడు, ఆత్మహత్య చేసుకుని చచ్చిపోయాడు. ప్రేమించిన అమ్మాయి మరొకర్ని పెళ్లి చేసుకుందన్న బాధతో విషం తాగి చచ్చిపోయాడు. నా భార్య పోయి చాలా కాల మయింది. చెప్పుకోదగ్గ బంధువులెవరూ లేరు. చీకటి అలుముకున్న బ్రతుకులో నా కొడుకు దీపం వెలిగిస్తాడనుకున్నానుగాని, చీకటిని మరింత చిక్కబరచి, నా గుండెల్లో చిచ్చుపెట్టి వెళ్లిపోతాడనుకోలేదు. బ్రతుకు మీద విరక్తి కలుగుతోంది. ఉద్యోగం రిజైన్ చేసేసి ప్రశాంతంగా ఎక్కడయినా వుండి పోదామా అన్న ఆలోచనలో వున్నాను. ప్రస్తుతం శెలవుపెట్టి యిక్కడికొచ్చాను."

నాకు తెలియకుండానే నా కళ్లు చెమర్చాయి.

అంతా విన్నాక వారు శాంత గంభీర స్వరంతో అన్నారు. "మానవ సహజమయిన బలహీనత నిన్నూ ఆవహించింది, నిన్ను లొంగదీసుకుంది. నీ కడుపుశోకం తీరేది కాదు. నిజమే! కాని, నీదికాని యీ లోకం నించి నీకంటే ముందు మరొకరు శాశ్వతానందలోకాలకు వెళ్ళిపోయినందుకు నువ్వు విచారిస్తున్నావంటే, మాయా మేయ బంధురమయిన యీ లోకం నీమీద విసిరిన భ్రమల వలనించి నువ్వింకా తప్పుకోలేదన్న మాట. ఈ జగత్తులో ఏది శాశ్వతం? నీరు శాశ్వతమా? అంతలో వుద్భవించి అల్లంతలోనే మాయమయే బుద్బుదం శాశ్వతమా? బుద్బుదాలు శాశ్వతమని భ్రమసి, భ్రమలు పెంచుకుని బాధనొందడం వుత్తముల లక్షణంకాదు. భగవానుడు గీతలో ఏమన్నాడు? సర్వం నేనే అనలేదా? సృష్టిస్థితిలయాలకు కారణభూతుడను నేనే అన్నాడు. నీ కొచ్చే కష్టానికి, నష్టానికి, సిరికి, దరిద్రానికి, వ్యాధికి, చావుకి మనిషి సర్వ స్థితిగతులకు కారణం తనే అన్నాడు. బంధాలు పెంచుకోవడం భ్రమలు పెంచుకోవడమే! బంధం శాశ్వతం కాదని తెలిసినప్పుడు కలిగేది కడివెడు దు ఖమే తప్ప పిడికెడు తృప్తికాదు. అందుకే మనిషి బాంధవ్యబంధితుడు కాకూడదు. బంధం ఎంత గట్టిగా పెనవేసుకుంటే మనిషి అజ్ఞానమనే 'వూబి' లోనికి అంతగా దిగిపోతున్నాడన్నమాట. మనిషి దేనినయితే అమితంగా ప్రేమిస్తాడో అదే అతని దుఃఖానికి హేతువవుతుంది. ఈ సత్యాన్ని గ్రహించినవాడు తేజోమూర్తవుతాడు. ఈ లోకంలోని సర్వ సుఖాలను, కోరికలను తృణప్రాయంగా భావించి, ఆధ్యాత్మిక చింతనతో పరమపదం చేరుకుంటాడు. ప్రేమించిన వ్యక్తికోసమో—వస్తువుకోసమో తపించి తపించి ఆ వలలో నించి బయటపడలేక, అందులోనే అంతమవుతాడు. నరకానికి వెళ్తాడు..."

బాబూజీ ఆగారు. ఆయన మాట్లాడుతున్నంతసేపూ మంత్రించిన మనిషిలా వుండిపోయాను నేను. ఆ క్షణంలో బాబూజీ మూర్తీభవించిన వేదంలాగా, ఏ బలహీనతలకు లోనుగాని మనిషిలాగ అద్భుతంగా కనిపించారు. వారి ముఖం దేవుడి సన్నిధిలో వెలిగిన అఖండ జ్యోతిలా దివ్య ప్రభాయమానంగా వెలుగుతోంది.

"అయితే బాబూజీ, గర్భశోకం కలిగినందుకు విచారించడం తప్పంటారా?" — అన్నాను సంశయాత్మకంగా.

"తప్పనడంలేదు నాయనా, కానీ, అది మనిషి బలహీనతను, అజ్ఞానాన్ని తెలియజేస్తుందంటున్నాను. వెలిగిన అగ్గిపుల్ల కాసేపటికి ఆరిపోతుంది. పుట్టిన ప్రతి మనిషి గిట్టకమానడు. ఆరిపోయే అగ్గిపుల్లను గురించి, మట్టికలిసే మనిషి గురించి మధనపడ్డం మనిషి అవివేకాన్నే తెలియజేస్తుంది. అందుకే ఆరిపోయే అగ్గిపుల్ల గురించి ఆవేదన చెందకుండా, ప్రతి మనిషి ఆత్మజ్యోతిని వెలిగించుకోవాలి" —

నా మనసులో బాబూజీ విగ్రహం క్షణక్షణానికి పెరిగిపోతోంది. భగవంతుడు ఈ సృష్టి రహస్యాన్ని యిటువంటి మహానుభావుల వల్లనే నాబోటి సామాన్యులకు అందిస్తాడని ఆరోజే అనుకున్నాను తొలిసారిగా. ఆరోజుకు అక్కణ్ణించి వచ్చేసాను. ఉద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చేసి, జీవితశేషాన్ని యిక్కడే గడిపేద్దామన్న కోరిక ఎందుకో నాలో పెరుగుతోంది. అంతేకాదు. ఘోరమయిన హత్యలు, దొంగతనాలు చేసిన నేరస్థుల్ని జైళ్లకు పంపడం మానేసి ఇలాంటి ప్రశాంతవాటికలలో కొన్నాళ్లుంచితే వారి మనసులు శోధనమవుతాయి. నూటికి పదిమందయినా పరివర్తన చెందుతారన్న నమ్మకంకూడా కలిగింది!

మర్నాడు తెల్లవారుఝాము నాలుగింటికే నిద్రలేపాడు రాంగోపాల్. గబగబ కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని, సముద్ర స్నానంచేసి, తర్వాత పూజామందిరానికి వెళ్లాను. అక్కడ చాలామంది గుమిగూడి వున్నారు. సరిగ్గా అయిదుగంటలకి స్వామీజీ శిష్యులు ప్రార్థన గీతం ఆలపించారు. ముందు బాబూజీ ఆలాపన అందించారు. తర్వాత శిష్యులు అందుకున్నారు. కేవలం హార్మనీ తబలాలతో ఆ గీతం ఎంత కమ్మగా ఆలపించారని? తెలతెలవారుతున్న సమయంలో చలచల్లని గాలులు శుభ్రస్నాతులైన శరీరాలకు సోకి ఆహ్లాదాన్ని కలిగించడం ఓ వయిపు, వారు ఆలపిస్తున్న ప్రార్థనగీతంలోని భావం, రాగం, సంగీతం, మనసును పేరు తెలియని సుదూర తీరాల కావలనున్న ఆనంద శిఖరాల మీద పండబెట్టడం మరోవయిపు. మాటలకందని అనుభూతిని చవిచూసానా సమయంలో. పూజావిధానంలో నాకు వింతగా కన్పించింది, ఎవరి చేతుల్లోను నైవేద్యాలు లేకపోవడం! ఆ విషయం ఒకర్నడిగాను. "నిండుమనసుతో చేతులు జోడించే ప్రతి మనిషి గుండె భగవంతునికి ప్రీతిపాత్రమయిన నైవేద్యమేనని బాబూజీ అంటారు" — అన్నాడా వ్యక్తి.

ప్రతిక్షణం ఎదుగుతున్న బాబూజీ రూపం క్రమంగా నా మనసులో పట్టదేమోనన్న సంశయం కలిగింది నాకు. పూజానంతరం బాబూజీ రోగులను పరిశీలించే నిమిత్తం అటువయిపు వెళ్లారు. నేను నా గదిలోనికి వెళ్లిపోయి నిన్న బాబూజీ చెప్పిన మాటల్ని నెమరువేసుకుంటూ మధ్యాహ్నం వరకు ఉండిపోయి, మధ్యాహ్నం భోజనంచేసి, వారి గది దగ్గరకు వెళ్లాను. ఆరోజు వారు నాకు చెప్పిన అనేకమయిన వజ్రతుల్యమయిన బోధనలలో కొన్ని నా మనసులో హిమాలయా శ్రేణుల్లా స్థిరంగా నిలిచిపోయాయి.

"ఈ జగత్తునంతటిని జయించి, శాసించగల మానవుడు తనను తను జయించుకోలేకపోతున్నాడు. ఎందుచేత? మనిషి శక్తియుక్తులకన్నా, మేధకన్నా, అతని మనో దౌర్బల్యాల శక్తి హెచ్చుకావడమే అందుక్కారణం! మనిషి ఇంద్రియాలను జయించి

పరమాత్మ రూపులు

కె. సీతమ్మ

చిన్న చిన్న పిల్లల
బోసి నోటి నవ్వులు
లేత లేత మనసుల
మంచి మంచి భావాలు
బుల్లి బుల్లి అడుగుల
అల్లి బిల్లి ఆటలు
చల్లనైన మనసుల
ఉత్సాహపు బాటలు
ముద్దు ముద్దు మాటల
వచ్చి రాని పలుకులు
పసిడి మనసు కందని
తీయనైన ఊహలు
శుద్ధమైన రూపులు
పరిశుద్ధ హృదయులు
పాపమలిన మంటని
పరమాత్మ రూపులు.

జితేంద్రియుడు కానక్కర్లేదుగాని మానసిక బలహీనతలను అదుపులో వుంచుకుని, భ్రమలకు లొంగిపోకుండా జీవించాలి.''

"అది తమబోటి మహితాత్ములకు తప్ప మాబోటి చపలచిత్తులకు సాధ్యమవుతుందా బాబాజీ?'' — నేను చాలా సిన్సియరుగా ప్రశ్నించాను.

"కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షంనాయనా. సాధన వలన సాధించలేని దేమున్నది? ఉక్కుమనసు, ఇనపనరాలు కలిగివున్న మానవుడు దేన్నయినా జయించగలడు. దేవునియందు భక్తి పెంచుకో, భ్రమలను తొలగించుకో. ఆత్మయోగి వవుతావు'' —

నా మనసులో మరుగుతున్న సంశయాన్ని బాబాజీకి చెప్పాను. "బాబాజీ, నా మనసులోని కోరికా అదే! ప్రశాంత వాతావరణంలో పరమాత్ముని ధ్యానించుకొని, మనసు దిటవు పరుచుకుందామనే యింత దూరం వచ్చాను కాని బాబాజీ, నేను కనులు మూసినా తెరచినా, ఆత్మహత్య చేసుకున్న నా కొడుకు జ్ఞాపకాలే నా వెంట తరుముతున్నాయి.''

నా మాటలకి బాబాజీ తన అనుభవాన్నంతటిని ఒక్క పెదవి విరుపులో యిమిడ్చి ఓ నవ్వు నవ్వారు మెత్తగా.

"అక్కడే వ్యక్తికి, ఆత్మశక్తికి పోరాటం జరుగుతుంది. స్థిరచిత్తం లేనివాడు దేనిమీద మనసును లగ్నం చేయలేడు. అణువు అణువునా ప్రశాంతత నింపుకున్న యీ ఆశ్రమంలో నీవు మనోనిశ్చలత పొందలేకుండా వున్నావంటే, తృటిలో తెగిపోయే బంధాల్ని గురించి యోచిస్తున్నావంటే నీలో యింకా అనుబంధాల ఆవేశం, మమతల తీపి అంతరించలేదన్నమాట. మనమందరం రైలు ప్రయాణం చేస్తున్నాం. నీ పక్కనున్న ప్రయాణికుడితో స్నేహం పెంచుకుంటావు. ఆ ప్రయాణీకుడు తన స్టేషన్ రాగానే దిగిపోతాడు. అప్పుడు నీకు రవంత బాధ కలుగుతుంది. తర్వాత నీ స్టేషను వస్తుంది. అప్పుడు నువ్వూ దిగిపోతావు. ఈ లోకంలో మనమందరం అంతే! ఎవరి సమయం వచ్చినప్పుడు వారు వెళ్లవల్సిందే! కానీ, కాలమనే రైలుబండి మాత్రం నిరంతరం పయనిస్తూనే వుంటుంది. మనిషి శరీరం ఓ యిల్లనుకుంటే, జ్ఞానమనేది ఆ యింట్లో వెలిగే దీపమన్నమాట. దీపం లేని యింట్లో చీకటి ఆవరించినట్టు, జ్ఞానజ్యోతిని వెలిగించుకోని

"పది పైసలు పువ్వులు కొనరు గాని మావారు పదహార్రూపాయల చీర కొంటారు''

"పూలకన్న చీర అవసరంకదా? మరీ!... అమ్మడూ...''

మనిషిలో అజ్ఞాన తిమిరం ఆవరించుకుని వుంటుంది. ఎన్నో అనర్థాలను కలగజేస్తుంది. చివరకి నీలో కడివెడు దుఃఖాన్ని చిమ్మి నీ బ్రతుకును నరకం చేస్తుంది.''

ఈ మాటలు నామీద ఎంతగా పని చేసాయో నేను చెప్పలేను. బాబాజీ బోధనలు వింటున్నకొద్దీ, ఫెళ ఫెళ మండే ఎండలో, జోడు లేకుండా నడుస్తున్న నేను, చల్లటి ఏటినీట్లో కాళ్ళు కడుక్కుని చెట్టు నీడన సేద దీర్చుకున్నట్టుగా ఎంతో హాయి ఫీలవసాగాను. బాబాజీ నాకు ఓ నెల రోజుల్లో ఎన్ని మహత్తర సత్యాలను బోధించారని! జబ్బుతో బాధపడుతున్న నా మనసుకు కొత్త నెత్తురు వచ్చింది. కర్తవ్య విముఖుడనై వుద్యోగానికి రాజీనామా చేద్దామన్న నా తలపు తుపాకీ శబ్దానికి పిట్ట ఎగిరిపోయినట్టు ఎటో ఎగిరిపోయింది. నా మనసు తృప్తి పడుతున్న రోజుల్లోనే ఓ రోజు నాకు మా డిపార్టుమెంటునించి టెలిగ్రాం వచ్చింది. ఏదో కేసు విషయంలో 'విట్నెస్' చెయ్యడానికి రమ్మనమని దాని సారాంశం. బాబాజీ వద్ద అనుమతిపొంది బయలుదేరాను. పట్నంలో కేసు వ్యవహారాలు తెముల్చుకుని తిరిగి ఆశ్రమానికి వచ్చేసరికి తొమ్మిది రోజులయిపోయింది. నేను తిరిగివచ్చేసరికి ఎందుకో ఆశ్రమం దిగులుగా కనిపించింది. బాబాజీ గదిదగ్గరకు వెళ్లాను. వారు పడుకుని వున్నారుకాని నిద్రపోవడంలేదు. నా రాక గమనించి వారు లేచికూర్చున్నారు. వారి చేతిలో దినపత్రిక వుంది. వారి ముఖం మునుపట్లా అఖండజ్యోతిలా వెలగడంలేదు, చమురు యింకిపోయిన దీపంలా నిస్తేజంగా వుంది. ఈ తొమ్మిది రోజుల్లోనే వారు ఎంతో చిక్కిపోయినట్టు కనిపించారు. అయిదు నిమిషాల దారుణ నిశ్శబ్దం తర్వాత వారే అన్నారు. "మీరు చాలా అన్యాయం చేస్తున్నారయ్యా'' అని.

నాకు అర్థంకాలేదు వారి మాటలు. నాలో రవంత భయం కలిగింది. "నేనా బాబాజీ?''— అన్నాను ఆశ్చర్యంగా. "మీరంటే నువ్వు కాదులే, మీ పోలీసులు, అమాయకులను అన్యాయంగా పొట్టనపెట్టుకుంటున్నారు.''— అన్నారాయన. వారి మాటల్లో చిటికెడు కోపం, బాధ కన్పించాయి నాకు.

పోలీసులు అప్పుడప్పుడు అమాయకుల్ని హింసించడంలేదని నేనలేనుగాని, బాబాజీ యిప్పుడు చెప్తున్నది దేన్నిగురించో తెలియక గాబరాపడ్డాను.

"తమరు చెప్తున్నది...'' — నా మాటకి సమాధానంగా వారి చేతుల్లోని దినపత్రికను నాకు యిచ్చారు. అందులో మొదటి పేజీలోనే మురళీకృష్ణ, అనే స్టూడెంట్సు యూనియన్ లీడరు ఫోటో వుంది. అతని ఫోటో క్రింద అతని మరణ విశేషాలు రాసి వున్నాయి. మురళీకృష్ణ నాకేం కొత్తగాదు. మా డిపార్టుమెంటులో అతనిమీద కొన్ని రౌడీషీట్సు వున్నాయి. ఊళ్లో జరిగే ఎన్నో అల్లర్లకి అతని బాధ్యత చాలావుంది. ఏమయినా పోలీసు డిపార్టుమెంటుకి ఎన్నో పర్యాయాలు సమస్యగా నిల్చిన యువకుడు ... కొన్ని రోజులక్రితం పట్నంలో చెలరేగిన ఆందోళనలో క్రాంతికారుడుగా తయారై చాలా అల్లర్లు చేసాడు. పోలీసులను రాళ్లతో కొట్టాడు, కొట్టించాడు. చివరికోరోజ పోలీసులు జరిపిన కాల్పుల్లో మరణించాడు ఆ కేసు సందర్భంగానే నేనిప్పుడు పట్నం వెళ్లివచ్చింది. శవాన్ని తీసుకువెళ్లడానికి అతని తలిదండ్రులుగాని, దగ్గర బంధువులుగాని రాకపోవడంవలన స్థానికంగా వున్న ఒక సేవ సమాజంవారు, కళాశాల విద్యార్థుల సాయంతో దహనక్రియలు జరిపించారు .. అయితే ఆ మరణానికి, బాబాజీ విషాదానికి గల సంబంధం ఏమిటో నాకు అర్థమవలేద.

"బాబాజీ తమరి ఆంతర్యం ఎవిటో అర్థంచేసుకోలేకపోతున్నాను. ఆ కుర్రవా

పరాజితులు

పేరు మురళీకృష్ణ. యితను కాలేజీలో చదువుతూ...'' — నా మాటలు పూర్తవకుండానే బాబూజీ కొంచెం చిరాకుతో అన్నారు. ''నా బిడ్డ గురించి నువ్వు వివరాలు చెప్తావేమిటి?''

నా వెన్నుమీద 'చెర్నాకోలా'తో చరిచినట్టయింది. నా ఆశ్చర్యానికి అవధులులేవు. మురళీకృష్ణ మీ బిడ్డడా? హిమాలయం కడుపున కార్చిచ్చు పుడుతుందా? ''నిజమా?'' అన్నాను మెల్లిగా.

''అవును బాబూ! మురళీ చాలా ఉపాయుడు. హాస్టల్లో వుంటూ, కాలేజీలో చదువుకుంటున్నాడు. ఎవరో అల్లరి మనుష్యులు కాల్చబోయి మా పోలీసులు ఉన్నాయింగా సింగిల్ పులాంటి మురళిని కాల్చి చంపేసారు. ఎందుకింత అన్యాయం జరుగుతోంది? ఎందుకు మీరిలా నిరంకుశంగా ప్రవర్తిస్తున్నారు?'' — ఆయన గొంతు బొంగురుపోయింది. ఆయన ముఖం వర్షించడానికి సిద్ధంగావున్న మేఘంలా తయారయింది. నానోటంట మాటరాలేదు. తన కుమారునిమీద ఎంత తీయటి అభిప్రాయంలో వున్నారు! తండ్రిగా అది సహజమేమోగాని, కొడుకు మరణంతో ఆయన ఎంత చలించిపోయారు? కాలం విసిరే సుడిగాలికి చెట్లు చేమలు కదలొచ్చునుగాని, పర్వతాలు కదులుతాయా? మురళీకృష్ణ గురించి బాబూజీ తీయటి అబద్ధంలో మునిగివున్నారు. కాని, చేదుగావున్నా నిజం చెప్పక తప్పదు. మెల్లి మెల్లిగా, భయం భయంగా చెప్పాను వివరాలన్నీ. అంతా విన్నాక వారి ముఖం అగ్గిలో కాలిన ఇనపచట్రంలా ఎర్రగా మారింది. కానీ, వారేమీ మాట్లాడలేదు. మురళీకృష్ణ బాబూజీ కొడుకని తెలిసినప్పటికంటే, అతను దిక్కులేని చావుచచ్చి, ఎవరిచేతో దహనం చేయబడ్డాడే అన్న ఆలోచన నా మనసుమీద 'ఏసిడ్' పోసినట్టు భగభగమండించింది. అయిదు, పది, పదిహేను నిమిషాలు గడిచినా బాబూజీ తమ గంభీర ముద్రనించి బయల్పడలేదు తర్వాత మెల్లిగా నా గదికి వచ్చేసాను. గది దగ్గర రాంగోపాల్ నిలబడివున్నాడు అతనొక్కడే బాబూజీకి అంతరంగికుడు, ఆయన గురించి అన్నివిషయాలు తెలిసినవాడను. రాంగోపాల్‌ని అడిగాను బాబూజీ మనసులోని విషాదం గురించి. మొదట రాంగోపాల్ కొంచెం

యువతరం

జై ఆంధ్ర ఉద్యమం ఉప్పెన లాంటిదైతే ఆకల్లోల సాగరంలో ఉవ్వెత్తున లేచిన కెరటాలెన్ని? అంటే ఎవరు లెక్కట్టగలరు... అటువంటి కెరటం పందొమ్మిది సంవత్సరాల సిహెచ్. కమలాకరరావు. విజయవాడ కాలేజీలో బి కాం విద్యార్థి... లోగడ ఒకసారి ఇంగ్లీషు మీడియమ్ కావాలంటూ లేచిన ఉద్యమంలో ప్రముఖ పాత్ర వహించినవాడు – యిప్పటికీ ఆంధ్ర రాష్ట్రం తెలంగాణా రాష్ట్రం అనేవి వస్తాయన్న నమ్మకం వున్నవాడు.

చాలాసన్నంగావున్నా చాలా ధైర్యంగా ఉద్యమంలో ఎక్కడ పికెటింగ్,ఎక్కడ హర్తాళ్, ఏచోట 'బంద్' లాంటి అలజడి వున్నా వాటికి ఊపిరిపోసిన యువకిశోరాలలో ఒకడుగా కనపడ్డ యీ కుర్రాడికి రాజకీయాలలోనే పెరిగిపోవాలన్నకాంక్ష బాగా వుందని చెప్పాడు.

క్రికెట్ ఆడతాడు. వాలీబాల్ ఆడతాడు. వాడేకర్ అంటే ప్రేమ... ఈసారే కాలేజీలో ప్రముఖంగా నలుగురిలో గుర్తింపబడేవానిగా వుండాలన్న తహతహగల భావి పౌరుడు. కమలాకర్‌కి ''చెడ్డ అలవాట్లులేవుట'' –అంటే స్మోకింగ్, డ్రింకింగ్ వగైరా లేవు అని చెప్పాడు.

లాఠీ దెబ్బల్లో 'జై ఆంధ్రా' అన్న అరుపులో తలపై తగిలిన ఎర్రని గాయాన్నిమరిచిపోయినయీవిద్యార్థికి బెల్ బాటమ్స్, హిప్పీ చొక్కాలు గట్రా యిష్టంలేవు–పైగా వాళ్ళ క్లాసులో ''యాంటీ హిప్పీయాంటీ బెల్‌బాటమ్స్'' సంఘాన్ని పెట్టిన యీ కమలాకర్‌కి కూడా 'జయా బాధురీ బచ్చన్' అంటే మహా యిష్టం.

ఇంగ్లీషు మీడియమ్ కావాలంటాడు కాని హిందీ బయస్కోప్‌లంటే మొదటి ప్రేక్షకుడిగా వుంటాడు... ప్రేమించాలని ఆ తర్వాత పెళ్ళి చేసుకోవాలని వుంది.

చిన్న కథలు చదవడు. నవలలే అన్నీ చదువుతాడు. పత్రికల్లో విజ్ఞానం

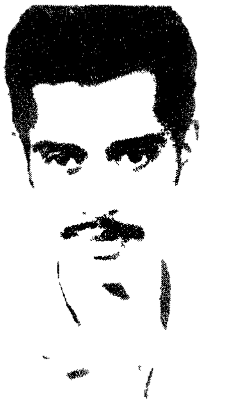

విశేషాలు అవిమొదట చూస్తాడు. లాల్‌బహదూర్‌శాస్త్రి గారంటే గౌరవం... కోడూరి కౌసల్యాదేవి,యద్దనపూడి సులోచనారాణి నవలలంటే పూర్తిగా చదువుతాడు...మిగతా విషయాలు...

మళ్ళీ రాష్ట్రం కోసం ఉద్యమంవస్తే మాత్రం ''వదలడు''–''వేర్పాటువాదిగా''నే రాజకీయాల్లో దిగాను కనుక అధికారపార్టీ అంటే యిష్టం లేదు అన్నాడు

'ఈత' బాగా వచ్చును. కృష్ణకి రోజూవెళ్ళి ఈతకొట్టి వస్తేతప్ప తోచదు ... ఉపన్యాసాలు చేయటం కూడా అలవాటైపోయింది ఉద్యమం కారణంగా. మంత్రి అవ్వాలనుందట! పెద్దాడైనాక: బెటర్!

[వీరాజీ]

సంశయించినా తర్వాత స్వల్పకాలంలోనే మామధ్య నెలకొన్న మైత్రిని పురస్కరించుకుని బాబూజీ గురించి చెప్పాడు. పేపర్లో, మురళీకృష్ణ మరణవార్త చదివిందగ్గర్నించి బాబూజీ అన్యమనస్కంగా వుంటున్నారట. ప్రార్థనల్లో ఏకాగ్రత తగ్గిందట. ఆశ్రమవాసులతో సంభాషించడంకూడా తగ్గించేసారట ... ఇవీ ఆయన చెప్పిన వివరాలు.

నాకా రాత్రి నిద్రపట్టలేదు. మనసులోని ఆలోచనలు మెదడుని వేడెక్కించాయి. సముద్రపు ఒడ్డుకెళ్లి కూర్చొని ఆలోచించాను. ఎంతటి ఇనుమయినా అగ్గి వేడికి మెత్తబడినట్లు ఎంతటివారయినా కడుపుతీపికి లొంగిపోవాల్సిందేనా? భ భ బంధాలు అశాశ్వతమని, అజ్ఞానమని ఎంతో గట్టిగా చెప్పిన బాబూజీ బాంధవ్య బంధితులు అవుతారా? నేనూ, ఆయనా ఒకటేనా? కాదుకాదు. విజ్ఞాన మేరువు ఆయన, అజ్ఞాన శిలను నేను. అనంత విజ్ఞానసాగరం బాబూజీ, చిన్న నీటి పాయను నేను. వారికి నాకు సామ్యమా? బాబూజీ మనోవైకల్యం గురించి ఇదమిద్ధమైన నిర్ణయానికి రాలేకపోయాను.

తర్వాత మరో అయిదురోజులు గడిపాను అక్కడే. తర్వాత నేను బయలుదేరవలసిన రోజు వచ్చింది. నిజానికి అయిదురోజుల్లోను వారిని దర్శించింది రెండుసార్లే. ఈ రెండుసార్లు ఆయన ముఖం ప్రసన్నంగా వుంది. నవ్వుతూనే పలకరించారు. నా మనసు తృప్తిపడింది. వారిని గురించి భిన్నంగా ఆలోచించినందుకు నా వ్యక్తిత్వం సిగ్గుపడింది. నేను బయలుదేరి వెళ్లేముందు వారినోమారు దర్శించి ఆశీర్వాదాలు పొందాలని వెళ్లాను. వారు నిండుమనసుతో దీవించారు. ‘‘బోధనలు చేసినందుకుకాదు, బోధనలవల్ల ఒక వ్యక్తి ప్రభావితుడై, కర్తవ్య నిర్వహణకు ఉత్సాహంగా ముందడుగు వేస్తున్నందుకు గర్వంగా వుంది, సంతోషంగా వుంది.’’ అన్నారాయన. ‘‘తమరు చెప్పిన ప్రతి మాట నా గుండెల్లో జేగంటలా మ్రోగుతోంది బాబూజీ, తమరి మాటలు మరవలేను’’ -- అంటూ నమస్కరించాను. ‘‘చెప్పిన మాటలు మరవకపోవడం కృతజ్ఞతకు నిదర్శనం. చెప్పిన మాటలు ఆచరణలో పెట్టడం ఉత్తముని లక్షణం. నీ కర్తవ్య నిర్వహణలో మంచికి మేలుచెయ్యి. చెడ్డనుకూడా మంచిగామార్చే ప్రయత్నంచెయ్యి. జీవన పోరాటంలో తప్పకుండా విజేతవవుతావు.’’ అంటూ ఆయన నిండుమనసుతో ఆశీర్వదించారు. నా కళ్లు చెమర్చాయి. బాబూజీ ముఖం మునుపటికంటే ప్రకాశవంతంగా కనిపించింది. ఆశ్రమం విడిచిపెట్టడానికి మనసు అంగీకరించకపోయినా బండి ఎక్కక తప్పిందికాదు.

* * *

ఆ తర్వాత నాకు గుంటూరు ట్రాన్స్ఫరై పోయింది. రెండు సంవత్సరాలకాలం రెండు రోజుల్లా గడిచిపోయాయి. ఓ ముఖ్యమయిన పనిమీద మళ్లీ ఆ వూరు రావల్సివచ్చింది. ఈ రెండేళ్లలోను బాబూజీని చూసే అవకాశం కలగలేదు నాకు. వచ్చిన మర్నాడే కరుణాశ్రమానికి వెళ్లాను. ఆశ్రమం దీపం ఆరిపోయిన పూజామందిరంలా కన్పించింది. మనసు రివరివలాడింది. బాబూజీ మందిరం దగ్గరకి వెళ్లాను. గుమ్మందగ్గర రాంగోపాల్ కూర్చున్నాడు. అతను మునుపటికంటె చిక్కిపోయివున్నాడు. గెడ్డం మాత్రం బాగా పెరిగివుంది. నన్ను చూసిన వెంటనే గుర్తుపట్టలేకపోయాడు. కాని, ఓ అరనిమిషం తదేకంగా చూసి గుర్తుపట్టి చేయి కలిపాడు. కుశలప్రశ్నల తర్వాత ‘‘బాబూజీ బావున్నారా? ఎక్కడున్నారు?’’ అన్నాను. దానికాతను జీవరహితమయిన నవ్వు నవ్వి ‘‘బాబూజీ... యింకెక్కడ బాబూజీ, మీరు వెళ్లిపోయిన ఆరేడు నెలలకే కాలంచేసేసారు’’ అన్నాడు. నా ముఖంమీద చెళ్లుమని చరిచినట్టయింది. ఎవరో ఆత్మీయుణ్ణి కోల్పోయినట్టుగా బాధపడ్డాను. ‘‘ఏదయినా జబ్బుచేసి పోయారా?’’ అన్నాను. ‘‘జబ్బా? బాబూజీది ఉక్కు శరీరం. ఆయనకి జబ్బేమిటి?’’ అన్నాడు రాంగోపాల్. ‘‘మరయితే ఎలా పోయారు?’’ ఆసక్తిగా అడిగాను. తర్వాత మరి రెండు మూడు ప్రశ్నలడిగాను. వాటన్నిటికీ కలిపి అతను చెప్పిన సమాధానం నాకు చాలా వింతగా తోచింది. అతను చెప్పిందిది.

కొన్నిసుఖాలు కష్టాలు కలిసికట్టుగా వస్తుంటాయి మన జీవితంలో...

ఏంజరిగింది మాష్టారూ ?

ఆర్రూపాయల సుత్తి అరవై పైసలకి కొనేశాను మేకు కొడుతుంటే వేలు చితికి ఐదురూపాయల ఇంజక్షన్ తీసుకున్నాను.

‘‘మనోవ్యాధికి మందు లేదంటారు తెల్సు కదా! బాబూజీకి ఆ వ్యాధే సోకింది. దానికి మందు అటు తనకి తెల్సిన ప్రకృతి వైద్యంలో గాని, యిటు తను సంపాదించుకున్న విజ్ఞానంలోగాని పొందలేకపోయారు. మురళీకృష్ణ మరణం బాబూజీ మనసుమీద గొప్ప దెబ్బ తీసింది. ఆ దెబ్బ దెబ్బ చావుదెబ్బే అయింది. బాబూజీ మనసు ఈ ప్రపంచంలో ఎవర్నయినా ప్రేమించిందీ అంటే అదొక్క మురళీననే చెప్పాలి! అయితే ఆ సంగతి మురళీ మరణం తర్వాతగాని వారికి తెలిసిరాలేదు. తెలిసింతర్వాత వారు మానసికంగా పడిన బాధ అంతాయింతాకాదు. తనకి ప్రియమైన మురళీ దారుణంగా మరణించి, తన గుండెల్లో మంటలు రేపాడేనన్న బాధ ఒకవయిపు, బాంధవ్య బంధితులు కావడం మనిషి మానసిక దౌర్బల్యానికి, అజ్ఞానానికి నిదర్శనమని తను ఎంతోమందికి చెప్పి, చివరికి తనుకూడా అందులో బంధీ అయిపోయి పరితపిస్తున్నానే అన్న బాధ మరోవయిపు వారిని చిత్రహింసలు పెట్టింది. చివరికి ఆ బాధే వ్యాధిగా మారి, వారిని అంతం చేసింది.’’— రాంగోపాల్ కళ్ళు చెమర్చాయి.

నాకో సందేహం వచ్చి అడిగాను. ‘‘బాబూజీకి మురళీకృష్ణ ఒక్కడేనా సంతానం?’’ — అని.

సంతానమా? బాబూజీ వివాహితులు కారు. ఆజన్మ బ్రహ్మచారులు. మురళీ వారి సొంతబిడ్డ కాదు. పెంపుడుబిడ్డ. నేనీ ఆశ్రమానికి వచ్చిన తొలి రోజుల్లో ఓ రోజు ఎవరో నెలయినా నిండని పసిగుడ్డును ఆశ్రమంబయట వదలిపోయారు. బాబూజీయే ఆ బిడ్డను సాకి పెద్దచేశారు. ఆ కుర్రవాడే మురళీకృష్ణ! సొంత కొడుకయితేనేం, పెంపుడు కొడుకయితేనేం, బాబూజీ గుండెల్లో తొలిప్రేమ జ్యోతి వెలిగించింది ఆ జీవుడే! అయితే ఆ విషయం ఆ జీవుడు పోయింతర్వాతగాని బాబూజీ తెల్సుకోలేకపోయారు. తెల్సింతర్వాత, యిందాక చెప్పాను గదూ, బాంధవ్య బంధాలకు తనే చిక్కిపోయానని, తనూ పరాజితుణ్ణయిపోయానే అన్న దిగులుతోనే తనువు చాలించారు. ఈ దిగులే లేకపోతే బాబూజీ ఆరోగ్యానికి మరో నలభై ఏళ్లవరకు ఏ ఢోకా లేదు.’’